

Vapaan sivistystyön tulevaisuustyöryhmän kokous

Aika: perjantai 3.10.2025 klo 12.33–15.20

Paikka: Työ- ja elinkeinoministeriö, Eteläesplanadi 4, Sali 9, 00130 Helsinki

Läsnä:

- Ryhmäpäällikkö Minna Polvinen, opetus- ja kulttuuriministeriö, puheenjohtaja
- Johtaja Jarkko Niiranen, Opetushallitus, varapuheenjohtaja
- Asiantuntija Petra Heikkinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Opetusneuvos Sonja Hyvönen, Opetushallitus
- Pääsihteeri Eerika Laalo-Häikiö, Urheiluopistot ry
- Toiminnanjohtaja Henrika Nordin, Bildningsalliansen rf
- Toiminnanjohtaja Jaana Nuottanen, Kansalaisopistojen liitto KoL ry
- Toiminnanjohtaja Tytti Pantsar, Suomen Kansanopistoyhdistys ry
- Opetusneuvos Anssi Pirttijärvi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Asiantuntija Mirka Råback, Opetushallitus
- Toiminnanjohtaja, rehtori Marita Salo, Opintokeskukset ry (Opintotoiminnan Keskusliitto ry, Opintokeskus Sivas)
- Asiantuntija Aleksi Sandroos, Sivistysala ry (kohta 3-)
- Opetusneuvos Heikki Tulkki, Opetushallitus
- Johtava erityisasiantuntija Pauliina Viitamies, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- Erityisasiantuntija Kyösti Värri, Suomen Kuntaliitto ry
- Puheenjohtaja Björn Wallén, Vapaa Sivistystyö ry
- Pääsihteeri Tuija Österman, Suomen Kesäyliopistot ry

Poissa:

- Kehittämispäällikkö Tero Huttunen, opetus- ja kulttuuriministeriö, pysyvä asiantuntija
- Hallitusneuvos Jenni Jokinen, opetus- ja kulttuuriministeriö, pysyvä asiantuntija
- Erityisasiantuntija My Kirvesniemi, opetus- ja kulttuuriministeriö, pysyvä asiantuntija
- Opetusneuvos, yksikön päällikkö Petri Lehikoinen, Opetushallitus
- Erityisasiantuntija Samuli Rasila, opetus- ja kulttuuriministeriö

Esityslista

1. Kokouksen avaaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen.

2. Edellisen kokouksen kokousmuistion hyväksyminen (liite 1)

Hyväksyttiin edellisen kokouksen kokousmuistio.

3. Vapaan sivistystyön historia ja narratiivit (liite 2)

Björn Wallén Vapaa Sivistystyö ry:stä esitteli vapaan sivistystyön historiaa neljän narratiivin kautta:

- yhteiskunnalliset sivistystarpeet ja -tehtävät (sivistyksellinen näkökulma)
- sivistysjärjestöt ja oppilaitosmuodot (institutionaalinen näkökulma)
- harjoitettu koulutuspolitiikka (politiikan ja valtiontalouden näkökulma)
- lainsäädäntö ja opetushallinto (juridinen ja hallinnollinen näkökulma)

Keskusteltiin vapaan sivistystyön historiasta esityksen pohjalta. Työryhmä piti hyvänä historian tarkastelua edellä mainittujen neljän narratiivin kautta. Todettiin, että työryhmän loppuraportissa on tärkeä tuoda esiin:

- vapaan sivistystyön yhteispohjoismaisia juuria ja merkitystä pohjoismaisen sivistysvaltion rakentumisessa.
- miten vapaa sivistystyö on vaikuttanut suomalaisen kulttuuri-identiteetin, kansalaisyhteiskunnan ja demokratian kehittymiseen.
- miten vapaa sivistystyö pystyy olemaan ajan hermolla ja reagoimaan yhteiskunnallisiin tarpeisiin.
- miten vapaa sivistystyö on ja ei ole osa suomalaista koulutusjärjestelmää.
- vapaan sivistystyön edelläkävijyyden, toivon ja resilienssin sanomaa.

4. Vapaan sivistystyön oppilaitosmuotojen historiaa aatetaustan ja käytännön toiminnan näkökulmasta 1800-luvun lopulta vuoteen 1998 ("kotitehtävä 2")

Sihteeristöstä Anssi Pirttijärvi esitteli asian historiakuvausten laatimisesta vapaan sivistystyön oppilaitosten näkökulmasta. Käytiin keskustelu asiasta ja todettiin, että kuvaus olisi hyvä laatia vapaan sivistystyön tehtävien ja toiminnallisuuden kautta ja pikemminkin aikajanalla kuin oppilaitosmuotoja vertaillen.

Sovittiin, että Vapaa Sivistystyö ry koordinoi työtä siten, että kaikkien keskusjärjestöjen näkemykset vapaan sivistystyön historiasta oppilaitosten näkökulmasta tuotetaan yhdeksi yhteiseksi tekstiksi, joka toimitetaan työryhmän työtilaan 14.11. mennessä.

5. Vapaan sivistystyön nykytila

Sihteeristöstä Mirka Råback esitteli työryhmälle nykytilaluvun päivitetyn rakenteen työryhmän raporttiluonnoksessa. Keskusteltiin nykytilakuvausten rakenteesta ja siinä käsiteltävistä teemoista. Todettiin, että nykytilakuvauksessa on tärkeä tuoda näkyviin vapaan sivistystyön eri toiminnat, opiskelijaryhmät ja taustat, demografinen muutos (myös opettajien kannalta), saavutettavuus linkittyen koko koulutusjärjestelmään sekä vaikuttavuus Karvin arvioinnista saatavan tiedon avulla. Vapaan sivistystyön peruskäsitteet, kuten vapaus, vapaatavoitteisuus ja omaehtoisuus, tulisi myös avata raportissa. Lisäksi keskustelussa nousi esiin mahdollinen tarve työryhmän loppuraportista erilliselle taustamuistiolle, johon voitaisiin viedä historia- ja nykytilakuvausta, joka ei mahdu mukaan loppuraporttiin.

6. Tutkijakuulemisen lähetekeskustelu

Käytiin lähetekeskustelu tutkijakuulemisen valmistelusta. Keskustelussa nostettiin esille tarve kuulla vapaan sivistystyön substanssiasioita laajemmin tutkijoita monitieteellisesti, esim. tulevaisuustutkimuksen, koulutuksen taloustieteen ja osallisuuden tutkijoita. Sovittiin, että kuulemiseen kutsutaan edustava otos eri tieteenalojen tutkijoita. Sihteeristö luo työryhmän työtilaan asiakirjan, jonne voidaan listata tutkijoita, joille kuulemiskutsu lähetetään, ja että kutsua varten laaditaan lista kysymyksistä, joihin tutkijoiden pyydetään kuulemisessa vastaavan tutkitun tiedon perusteella.

7. Muut asiat

Sovittiin, että viestintäsuunnitelma tuodaan käsiteltäväksi seuraavaan kokoukseen ja että oppilaitoksille järjestetään infowebinaari tulevaisuustyöryhmän asettamisesta ja sen toimeksiannosta.

8. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään perjantaina 14.11.2025 klo 12.30–15.20.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen.